

248221

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

คณะเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตเอกสาขาบริหาร

พุทธศักราช ๒๕๕๓

วิทยาลัยเกษตรศาสตร์กำแพงแสน

๒ ๐๐๒๕๒๙๖๐

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248221

บทบาทขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยในการสร้างพื้นที่
สาธารณะทางการเมืองผ่านรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง

นางสาว ทอแสงรัศมี ถีตะแก้ว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๕๓

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5 0 8 5 2 7 3 4 2 9

THE ROLE OF THAI PUBLIC BROADCASTING SERVICES TO MAKE POLITICAL
PUBLIC SHPERE THROUGH PUBLIC FORUM AND
CITIZEN JOURNALIST PROGRAM

Miss Torsangrasmee Teetakaew

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Political Economy

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาทขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะ
แห่งประเทศไทยในการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมือง
ผ่านรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง

โดย

นางสาว ทอแสงรัศมี ถีตะแก้ว

สาขาวิชา

เศรษฐศาสตร์การเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร. นวลน้อย ตีรรัตน์

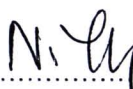
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

 คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ตีรณ พงศ์มพัฒน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. กนกศักดิ์ แก้วเทพ)

 อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. นวลน้อย ตีรรัตน์)

 กรรมการ
(อาจารย์ ดร. นฤมล ทับจุมพล)

 กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์)

ทอแสงรัศมี ถิณะแก้ว: บทบาทขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทยในการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองผ่านรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง. (THE ROLE OF THAI PUBLIC BROADCASTING SERVICES TO MAKE POLITICAL PUBLIC SPHERE THROUGH PUBLIC FORUM AND CITIZEN JOURNALIST PROGRAM) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์ ดร.นวลน้อย ตรีรัตน์, 244 หน้า.

248221

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการคือ (1) ศึกษากระบวนการสร้างสื่อสาธารณะและเจตนารมณ์ขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (2) วิเคราะห์กระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองให้แก่ประชาชน และ (3) ศึกษาผลของการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมืองในรายการเวทีสาธารณะและรายการนักข่าวพลเมืองที่มีต่อกระบวนการเคลื่อนไหวของประชาชนตามแนวทางการปฏิรูปสื่อและการสร้างการมีส่วนร่วมภาคประชาชน การวิเคราะห์ใช้แนวคิดทฤษฎี พื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาส แนวคิดสื่อสาธารณะ และเศรษฐศาสตร์การเมืองของสื่อมวลชน โดยรวบรวมข้อมูลจากเทปบันทึกรายการในช่วง 15 มกราคม 2551-31 มกราคม 2553 และการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากผู้ผลิตรายการ บุคคลและชุมชนที่มีส่วนร่วมในรายการและนักวิชาการ

ผลการวิจัยพบว่า ส.ส.ท.มีความพยายามในการสร้างองค์กรสื่อสาธารณะให้สำเร็จผ่านโครงสร้างองค์กรและพื้นที่ในทีวีไทย โดยเฉพาะรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง แต่พื้นที่สาธารณะที่ปรากฏในทั้งสองรายการ ไม่เป็นพื้นที่สาธารณะทางการเมือง เพราะประเด็นที่นำเสนอในรายการเป็นประเด็นที่ถูกเลือกหรือกำหนดไว้แล้วโดยทีมผลิตรายการหรือการเคลื่อนไหวของชุมชน ซึ่งไม่เป็นไปตามแนวคิดพื้นที่สาธารณะทางการเมืองที่จะต้องเป็นพื้นที่ที่ก่อให้เกิดการถกเถียง แสดงเหตุผลของประชาชน ก่อนการตัดสินใจร่วมกันในการเสนอประเด็นสู่ระดับนโยบาย พื้นที่ในรายการทั้งสองจึงเป็นเวทีบอกเล่าเรื่องจากคนที่เป็นตัวแทนของชุมชน ในลักษณะการสื่อสารตามระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) แต่มีได้ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมด้วยการสื่อสารตามแนวทางประชาธิปไตยแบบมีเหตุผล (Deliberative Democracy)

อย่างไรก็ตามผลจากการออกอากาศได้ทำให้ประชาชนได้ตระหนักในสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการมีอัตลักษณ์ตัวตนตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหากทีมผลิตรายการ กองบรรณาธิการ ของ ส.ส.ท. ปรับวิธีคิดและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับที่เพิ่มขึ้นเป็นการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อให้เป็นการสื่อสารทางการเมืองอย่างมีเหตุผลก็จะทำให้ ส.ส.ท. เป็นองค์กรสื่อสาธารณะที่ประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์การเมือง.....ลายมือชื่อนิสิต.....
ปีการศึกษา...2553.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5085273429: MAJOR Political Economy

KEYWORDS: Public Media / Political Public sphere

TORSANGRASMEET TEETAKAEW: THE ROLE OF THAI PUBLIC BROADCASTING SERVICES TO MAKE POLITICAL PUBLIC SPHERE THROUGH PUBLIC FORUM AND CITIZEN JOURNALIST PROGRAM. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. NUALNOI TREERAT PHD, 244 pp.

248221

The three objectives of this thesis are (1) to study the process of making public media and the intention of Thai Public Broadcasting Services, (2) to analyze the process of making public sphere for the Thai people, and (3) to study the result of making public sphere through Public Forum program and Citizen Journalist program that affects social movement led by people under the principle of media reformation and people's participation.

The thesis applies Habermas' Public Sphere, Public Media and Political Economy of Mass Media as the analyzing framework. Besides gathering information from the recording tapes during 15 January 2009 – 31 January 2010, the research instrument applied for the study is the in-depth interview. The interviewees are the stakeholders of the two programs' production process namely the producers, the staffs, people, communities and the academics who joined the programs.

The study shows that the organization's structure and the program list can reflect the intention of making public sphere especially in the Public Forum program and Citizen Journalist program. However, the two programs cannot practically make the real public sphere because the programs were already selected by the production teams and/ or the communities' movement. It reveals that the process still lacks of the first step of making political public sphere. That is people's discussion which will lead to common decision to push any issues into the policy level. Hence, the sphere in the two programs is just a stage for some selected people from communities to narrate their problems. In short, this is the communication way under representative democracy but not under deliberative democracy.

However, another finding of this study is that people have increased their awareness for their rights and freedom of speech, and the identity under democracy after the programs were broadcast. The suggestion to the production teams and the editors of Thai Public Broadcasting Services is that they should adjust their production process to allow more people's participation from the first step of selecting issues to making decisions together. This aims to make logical political communication and eventually leads the Thai Public Broadcasting Services to achieve its goal in making public sphere.

Field of Study : Political Economy

Student's Signature นอริศรา ดอ:นดส.

Academic Year : 2010

Advisor's Signature NT reat

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อประวิทย์และคุณแม่ทองแสงวี ถิณะแก้ว บุพการีผู้ให้ความรัก ความรู้และกำลังใจอันมีค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย และขอบคุณนายธรรปกรณ ถิณะแก้ว น้องชายผู้เป็นที่รักยิ่ง ที่คอยให้กำลังใจเสมอมา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.นวลน้อย ตรีรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำปรึกษา ข้อชี้แนะ และความช่วยเหลือในหลายสิ่งหลายอย่าง จนกระทั่งลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กนกศักดิ์ แก้วเทพ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ กรรมการสอบและเป็นผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองของสื่อมวลชน ทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และอาจารย์ดร. นฤมล ทับจุมพล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้ความกรุณาเสนอแนะในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆของงานวิจัย รวมทั้งอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์และคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ให้คำแนะนำในการการวิจัย ดังนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประภาส ปิ่นตบแต่ง รองศาสตราจารย์ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ รองศาสตราจารย์ดร.สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ รองศาสตราจารย์ แล ดิลกวิทยรัตน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมบุญ รัตน์พนากุล และ คณาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองทุกท่านที่ได้ให้ความรู้และกำลังใจตลอดการศึกษาที่ผ่านมา และขอขอบพระคุณ คณะเศรษฐศาสตร์ที่สนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับนิสิตผู้มีผลการเรียนสูงสุดของภาคการศึกษาภาคปลาย ปี 2551 ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง พี่เก้และพี่ต้อย ที่ช่วยประสานการเรียนการสอนและเป็นกำลังใจให้เสมอ

ขอขอบคุณกำลังใจจากเพื่อนเศรษฐศาสตร์การเมืองรุ่น 7 ขอขอบคุณเมย์ วรรัตน์ ที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจในการสอบทุกครั้ง ขอขอบคุณแท เอวิตรา มะเหมียว ชนิดา พี่เก้ กมลพร และพี่เมียง พี่ตุ๊ก ที่คอยติดตามสอบถามความก้าวหน้าในการทำวิจัย ขอขอบคุณพี่เอกธนาธร ที่ช่วยหาหนังสือและเอกสารจากต่างประเทศ และช่วยติวสอบให้ทุกครั้ง ตลอดจนรุ่นพี่รุ่นน้องเศรษฐศาสตร์การเมืองทุกท่านที่คอยห่วงใยและช่วยเหลือในด้านการเรียนและการวิจัยมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณผู้บริหารที่วีไทย คุณเทพชัย และพี่หนูพรรณนิภา และบุคลากรจากที่วีไทยทุกท่าน โดยเฉพาะทีมรายการเวทีสาธารณะและนักข่าวพลเมือง พี่แวว พี่เป๊ยก น้องปลา น้องจำ ผู้ชมผู้ฟังรายการ ที่ช่วยให้ข้อมูลสำหรับการวิจัย รวมถึงกัลยาณมิตรจากที่วีไทย พี่ช พี่หนึ่ง น้องเล็ก แอน ชัน พี่วรรณ พี่จาย พี่ตี พี่ปู พี่อ้อฟ พี่ป้าย พี่จิว พี่ตัน พี่นา พี่ตาล พี่เม็ค พี่เป๊ยกอนุพงษ์ พี่เกียรติก ที่เป็กำลังใจ รวมถึงผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	4
ระเบียบวิธีวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	12
สมมติฐานการวิจัย.....	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
บทที่ 2 วรรณกรรมปริทัศน์.....	14
แนวคิดในการสร้างพื้นที่สาธารณะของเยอรมัน ฮาเบอร์มาส.....	14
บทบาทของสื่อมวลชนกับการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมือง.....	19
บทบาทของสื่อมวลชนตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองของ สื่อมวลชน.....	23
สื่อสาธารณะ.....	26
บทสรุป.....	39
บทที่ 3 องค์การแพร่ภาพและกระจายเสียงสาธารณะแห่งประเทศไทย.....	42
ความเป็นมาขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย....	42
พ.ร.บ.องค์การเผยแพร่ภาพและกระจายเสียงสาธารณะ พ.ศ. 2551.....	50
ทีวีไทย.....	57
บทสรุป.....	71

บทที่ 4 รายการเวทีสาธารณะ.....	73
กระบวนการจัดทำรายการเวทีสาธารณะ.....	73
วิเคราะห์บทบาทรายการเวทีสาธารณะ.....	76
ผลจากการออกอากาศของรายการเวทีสาธารณะ.....	84
บทสรุป.....	96
บทที่ 5 นักข่าวพลเมือง.....	98
แนวคิดของนักข่าวพลเมือง.....	98
การผลิตรายการนักข่าวพลเมือง.....	101
วิเคราะห์ประเด็นที่น่าสนใจในรายการ.....	104
ผลจากการออกอากาศของรายการนักข่าวพลเมือง.....	109
ปัญหา / อุปสรรค.....	121
บทสรุป.....	125
บทที่ 6 กรณีศึกษาเพื่อวิเคราะห์ผลของการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการเมือง.....	128
ที่มาและความสำคัญของ 3 กรณีศึกษา.....	128
วิเคราะห์กรณีศึกษา.....	130
บทสรุป.....	159
บทที่ 7 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	161
ผลการวิจัยและอภิปรายผล.....	161
บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	166
รายการอ้างอิง.....	169
ภาคผนวก.....	179
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	244

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1	แสดงการเปรียบเทียบ BBC, PBS และ NHK ในแง่มุมต่าง ๆ..... 36
ตารางที่ 2	แสดงสรุปผลการประเมินในส่วนของคุณภาพข่าวรายการของคณะกรรมการ ประเมินภายนอก ปี 2552..... 63
ตารางที่ 3	แสดงการวิเคราะห์รายการเวทีสาธารณะ..... 86
ตารางที่ 4	แสดงการวิเคราะห์งานนักข่าวพลเมือง..... 111
ตารางที่ 5	แสดงการเปรียบเทียบการเสนอประเด็นในรายการเวทีสาธารณะและนักข่าว พลเมือง..... 126
ตารางที่ 6	แสดงการวิเคราะห์ ตามแนวคิด เทคนิค และเนื้อหา กรณีการเรียกร้องโฉนด ชุมชนพื้นที่เกษตรกรรมคลองโยง..... 132
ตารางที่ 7	แสดงการวิเคราะห์ ตามแนวคิด เทคนิค และเนื้อหา กรณีการเรียกร้องสิทธิ พลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์..... 143
ตารางที่ 8	แสดงการวิเคราะห์ ตามแนวคิด เทคนิค และเนื้อหา กรณีการคัดค้านการ ก่อสร้างโรงไฟฟ้าในชุมชน..... 152

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงโมเดลแนวคิดปฏิบัติการทางการสื่อสารของฮาเบอร์มาสบนพื้นฐาน จริยธรรมคุณธรรมการสื่อสาร.....	17
ภาพที่ 2 แสดงปรัชญาพื้นฐานของสื่อสารสาธารณะเปรียบเทียบกับสื่อเชิงพาณิชย์.....	27
ภาพที่ 3 แสดงกรอบการวิเคราะห์ตามแนวคิดปริมนทลสาธารณะของHabermas	40
ภาพที่ 4 แสดงเวทีไทยบันทึกเทปรายการเวทีสาธารณะที่ จ. ระยอง.....	149
ภาพที่ 5 แสดงการจัดเวทีสาธารณะ ตอน มาบตาพุด การพัฒนานคราบน้ำตา.....	157